

DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA

DE SCIRRHO IN GENERE

QVAM
ANNVENTE DIVINO NVMINE
PRAESIDE
RECTORE MAGNIFICO
CAROLO FRIDERICO KALTSCHMIED

Philosophiae et Medicinae Doctore
Serenissimi Ducis Saxo-Vinariensis et Isenacensis, Consiliar. Intimo Cameralium, Serenissimi Marchion. Brandenb. Culmbac. et Serenissimi Landgr. Hasso-Darmstad. Consil. Aulic. et Medic. Anatomiae, Chirurgiae et Botanic. Professor. Public. Ordinar. Comit. Palatino Caesar. Acad. Naturae Curiosor. Imp. Collega, Acad. Elector. Moguntino Scientiar. vtilium Assessore, Societ. Elegant. et Sublim. Teut. Ienens. Inspectore, Physico Prouinc. Ienens. Facultatis Medicae Seniore et p. t. Decano grauissimo,

Patrono ac Praeceptore omni pietatis cultu venerando

PRO GRADV DOCTORIS
IVRIBVS ET PRIVILEGIIS DOCTORALIBVS
MORE MAIORVM RITE OBTINENDIS
PLACIDO ERVDITORVM EXAMINI SVBMITTIT
AVCTOR
GEORGIVS IACOBVS GLADBACH
Moeno-Francofurtensis.

IENAE, DIE XXIIII. SEPTEMBR. CIↃ IↃ CC LVIIII.

LITTERIS MARGGRAFIANIS.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

SACRI ROMANI IMPERII
INCLYTAE
AC LIBERAE REIPVBLICAE
FRANCOFVRTANAE AD MOENVM
SPLENDIDISSIMO AC AMPLISSIMO

SENATVI

VIRIS

GENEROSISSIMIS, PERILLVSTRIBVS, MAGNIFICIS, EXCELLENTISSIMIS, CONSVLTISSIMIS, AMPLISSIMIS, PRVDENTISSIMIS, NOBILISSIMIS ET GRAVISSIMIS

DOMINIS

PRAETORI
CONSVLIBVS
SCABINIS
SYNDICIS
SENATORIBVS

ET

NOVEM EX IISDEM
SACRAE CAESAREAE MAIESTATIS CONSILIARIIS ACTVALIBVS

PROCERIBVS

MAECENATIBVS

ET

PATRIAE PATRIBVS

HANC DISSERTATIONEM INAVGVRALE

TANQVAM

MAXIMAE OBSERVANTIAE DOCVMENTVM E

QVA PAR EST REVERENTIA AC

VENERATIONE

D. D. D.

TANTORVM VIRORVM

CVLTOR PERPETVVS AC DEVOTISSIMVS

G. I. GLADBACH

AVCTOR.

DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA

DE

SCIRRHO IN GENERE.

§. I.

Vulgo *SCIRRHVS* ſolet definiri per tumorem durum indolentem. Videtur vero, me non inanem vel inutilem ſuſcipere operam, ſi hanc definitionem accuratiori ſubiiciam examini. Fac enim v. gr. glandulas quaſ-

dam intumescere, illae mirum in modum vi texturae tenerrimae possunt expandi, sine quadam sensatione dolorosa, et ita vt vltimato quoque tumorem durum atque indolentem repraesentent. Si ergo quilibet tumor durus indolens mox constitueret *Scirrhum*, tunc sequeretur, ut hæ glandulæ tumefactæ quoque sint *Scirrhi*, sed quis unquam hoc dixerit? Per se ergo est clarum, alium adhuc characterem distinctiuum esse adjiciendum, cujus ope valeamus nostrum tumorem ab aliis distinguere. Experientia, optima rerum magistra, maximam lucem hac in re afferre potest.

§. II.

Hæc enim docet, quod glandulas tumefactas tunc pro *scirrhis* habere soleamus, si diu jam fuerint induratæ & illarum obstructio nunc fuerit plenaria atque jam pertinax. Sic enim v. gr. multi tumores duri indolentes in lue venerea adsunt, illos vero nunquam pro *scirrhis* adhuc cognoscimus, quia non

diu

dita obſtruuntur et illorum obſtructio nunquam plenaria atque pertinax exiſtat. Subacto et deſtructo enim veneno venereo per ſalivationem, durante illa ſæpe jam evaneſcunt. Econtra vero ſi ex. gr. glandulæ quædam in mammis obſtruuntur, et jam 3 - 4 et ultra menſes ſunt induratæ, tunc illas pro *ſcirrhis* teneamus, quia in illis nunc tranſitus plane eſt impeditus et obſtructio pertinax evadit. Cum ergo viderimus, quod, pro duratione obſtructionis, nunc glandulas induratas pro *ſcirrhis* declaremus, nunc vero non, fluit ex his, quod ſequenti modo definitionem *ſcirrhi* porrigere valeamus, quod nempe ſit, tumor durus indolens, glandulas utplurimum pro ſubjecto habens et ab obſtructione plenaria pertinaci dependens.

§. III.

Refertur *ſcirrhus* inter tumores propter magnitudinem praeternaturaliter auctam, haec autem conſtituit tumorem (per princ. Pathol.). Durus dicitur

tur a materia ſtagnante, partes ſpecifice grauiores continente; indolens vero ſalutatur, quia materia ſtagnans vaſa neruoſa ſubtiliſſima comprimit, ex qua compreſſione ſpirituum motus in his neruis impeditur, vbi vero hic non locum habet, ibi etiam dolor adeſſe nequit.

§. IIII.

Subiectum ſcirrhi ſunt vtplurimum glandulae. Ratio vero, cur glandulae ſubiectum ſcirrhi prae aliis noſtri corporis partibus praebeant, ex ſequentibus patebit:

a) Omnes glandulæ poſſident vaſa anguſta, immo anguſtiſſima, hinc eo magis fluidum, per illas tranſiens, ſtagnare poteſt adeoque formare tumorem.

b) Parietes talium vaſorum, in glandulis poſitorum, ſunt magis natura debiles et tenerrimæ texturæ, impetui cordis atque arteriarum ergo non ita poſſunt reſiſtere, vti reſiſtere debent, hinc eo facilius expanduntur et intumeſcunt.

c) Omni-

c) Omnibus in glandulis multum seri inest, serum vero est fluidum magis crassum, viscidum, (per Physiol.) possidet ergo multas partes crassiores, hinc eo magis subtiliores possunt dissipari, crassiores vero remanentes dein eo facilius glandulas induratas producere queunt.

SCHOLION.

Nonnulli forsitan hic obiicient, subiectum *scirrhi* non posse constituere glandulas, quia *scirrhus* aliis in locis quoque generatur, in quibus tamen nullas glandulas esse positas scimus, sic v. gr. in Hepate toto die oriuntur *scirrhi*, cum tamen ex anatomia sit notum, quod substantia hepatis non sit glandulosa, sed mere vasculosa. Quod vero hoc attinet, lubenter quidem illis concedo, hepatis substantiam mere esse vasculosam et tamen hoc meum assertum non mutat, medicus enim tantum ad sensibilia et ad id, quod vt plurimum fit, reflectit, sequitur ergo, vt tamen dicamus, subiectum *scirrhi* esse glandulas, quia denominatio a potiori fit.

§. V.

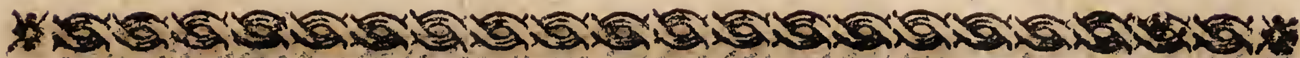
Cum itaque subiectum *scirrhi* glandulæ consti-

tuunt (§. praec.) et glandulae toto in nostro corpore sint dispersae, (per Anatom.) sequitur hinc, vt *scirrhus* variis in locis nostri corporis, teste quoque experientia, oriri possit. Mihi vero, in hoc specimine inaugurali, animus est de *scirrho* in genere tantum agere. Deus T. O. M. clementissime mihi vires concedere velit, vt omnia, quae proferam, cedant in sui nominis gloriam, mihi et proximo vero in salutem.

§. VI.

Scirrhus differt ab aliis tumoribus. Si enim reuera *scirrhus* esse debet, nullum alium morbum quendam praesentem comitem habere debet, a quo dependet. Sic enim v. gr. quoddam subiectum, gonorrhoea laborans, bubones habet, qui diu iam locum fixum habuerunt, illos tamen non pro *scirrhis* declaramus, quia sublata gonorrhoea, ipsi quoque auferuntur, aut certe medelam admittunt.

§. VII.

§. VII.

Oritur *ſcirrhus* aut ex inflammatione prægreſſa, aut a vitio vel fluidarum, vel ſolidarum partium.

§. VIII.

Ex inflammatione prægreſſa facile poteſt oriri *ſcirrhus*. Notum enim eſt ex Pathologicis, quod interdum quoque finis inflammationis determinetur per *ſcirrhum*. Si enim inflammatio non in ſuppurationem abit, fluidæ partes magis ſucceſſiue diſſipantur et auolant, partes vero ſpecifice grauiores ſenſim magis accumulantur et ad contactum immediatum magis properant, tunc cohæſio illarum creſcit, & ſic tumor durus indolens, *ſcirrhus* dictus, remanet.

§. VIIII.

A vitio fluidarum partium *ſcirrhus* producitur, ſi aut quantitate, aut qualitate peccant. Si enim quantitate excedunt, majori quoque celeritate in glandulas intrant & illas replent, ibi accumulantur

& obstruunt, sicque tumorem durum indolentem ibi perficiunt. Qualitate vitiosa laborantes tunc vel sunt nimis viscidæ, vel nimis acres. Si sunt viscidæ, eo facilius ibi in tam angustis vasis stagnare possunt & hinc obstructionem producere. Humores vero acres parietes vasorum continuo magis stimulant & irritant, viasque sic angustiores reddunt, unde obstructio necessario sequi debet. Partes vero solidæ tanquam caussa *scirrhi* accusari possunt, si in illis quædam resistentia imminuta fuit producta, & quidem

1) per vim quandam externam, ut v. gr. si quædam glandula, quocunque loco demum sit posita, comprimitur, illo in loco cohaesio imminuitur & ejus fibræ dein magis expanduntur, intumescunt & nostrum formant tumorem.

2) A nativitate. Notum enim est & a Celso jam dictum, nullum esse hominem, qui non partem aliquam præ ceteris habeat debiliorem, hinc quoque facile contingere potest, ut apud hocce

vel

vel illud ſubjectum, glandulæ ejus ſint magis debiles & hinc ad expanſionem eo aptiores.

3) Per emollientia antea illo in loco adhibita, ibi enim, vbi talibus emollientibus vſi fuerimus, cohæſio ex parte imminuitur & quo diutius illis continuatur, eo magis reſiſtentia fit imminuta.

§. XI.

Cum itaque *ſcirrhus* ſit tumor (§. antec.) et tumores ſint morbi malae conformationis & quidem magnitudinis vitiatæ qualitatisque mutatæ (per Patholog.) ſequitur nunc, ut dicere poſſimus, ſcirrhum eſſe morbum malæ conformationis et quidem magnitudinis vitiatæ & qualitatis mutatæ. Vbi enim obſtructio, ibi adeſt impotentia, & ubi figura hujus vel illius partis eſt mutata, ibi adeſt qualitas mutata,

§. XI.

Noſter tumor cum aliis tumoribus in eo quidem conuenit, quod 1) non illico oriatur, ſed ſucceſſiue, 2) quod ſit durus, 3) indolens, differt tamen

ab illis, quod non producatur ob resistentiam auctam, nec ob erosionem quandam praesentem, alias enim dolor adesse deberet, sed mere ab impetu aucto. Impetus auctus vero producitur ab obstructione (per Patholog.) aliquid enim adesse debet, quod in parte quadam stagnat, sic v. gr. si fluidum quoddam stagnat in glandulis colli, tale fluidum viscidum esse debet, verum tamen nulla aut saltim pauca salia continere, alias enim in suppurationem abiret, hinc hoc fluidum viscidum, nulla aut saltem pauca salia continens, aut tumore fiente primum veniat aut antea iam adfuerit necesse est. Illud viscidum vero antea iam adfuisse oportet, alias enim tumorem gignere non potuisset, si vero hoc viscidum iam adfuit, latuit quoque iam caussa in humoribus, obstructioni occasionem praebens; Hinc proportio quaedam humorum vitiata, haec vero audit cacochymia et quidem pituitosa (per patholog.). Ex his ergo dictis fluit nunc, quod caussa immediata *scirrhi* sit obstru-

ctio,

ctio, caussa vero mediata proximior cacochymia pituitosa, et quid quid hanc cacochymiam pituitosam producere valet, pertinet ad causas mediatas remotiores.

§. XII.

Ad causas mediatas remotiores referimus res non naturales, naturales, et praeternaturales.

§. XIII.

Ex rebus non naturalibus hic primum in considerationem venit, aer nimis calidus et frigidus. Ille enim serum blandum nimis dissipat, hinc viscidum obstructionem producens, generatur, hic vero transpirationem lædit, depurationes massæ sanguineae impediuntur, sanguis partibus viscidis magis repletur, qui dein eo magis obstructionem producere potest.

§. XIIII.

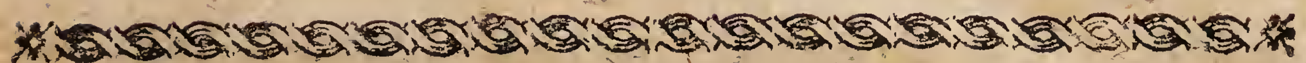
Cibi ratione quantitatis et qualitatis peccantes. Si enim maiori in quantitate ingurgitantur, quam a menstruis resolui possunt, oriuntur exinde cruditates

in

in primis viis, quae dein ſucceſſiue magis in maſſam ſanguineam deferuntur, illam viſcido impregnant et ſic obſtructio oritur. Qualitate vitioſa laborantes quoque nocere poſſunt, ſi ſunt nempe vel crudi, vel auſteri, viſcidi, acidi, omnes enim coagulando, conſtringendo, viſcidum augendo, agunt et ſic quoque obſtructionem inducere valent. Potulenta quoque noſtrum *ſcirrhum* generare poſſunt, præſertim ſi nimia ſpirituoſitate gaudent, vt et nimis acida, vt abuſus ſpiritus vini generoſi, et alia; augent enim viſcidum et obſtructionem inferunt.

§. XV.

Motus et quies quoque vt cauſſæ noſtri *ſcirrhi* accuſari poſſunt, etſi alius motus decens et ſufficiens multum ad ſanguinem fluxilem reddendum et conſeruandum conferat. Si enim eſt nimius et præſertim mox poſt prandium inſtitutus, ſerum blandum nimis diſſipatur, chylus crudus non ſatis et rite praeparatus ad maſſam ſanguineam defertur, qui dein viſcidum

parit atque hanc ob causam quoque obstructionem et nostrum tumorem. Quies nimia, quatenus motum sanguinis progressiuum ac intestinum imminuit, se- & excretiones non rite succedentes ac sanguinis depurationes impeditas, producit, eo facilius dein obstructionem et nostrum morbum gignere valet. Pari fere modo somnus nimius quoque nocet, impedit enim se- et excretiones, viscidum itaque auget & obstructionem producit. Vigiliæ nimiæ partes spirituosas, subtiliores, resoluentes, e Massa sanguinea fugant, crassiores sic augentur & obstructioni porta aperitur.

§. XVI.

Præsentiam *scirrhi* quoque accelerare possunt, excreta atque retenta. Hæc autem sanguinis copiam augent, depurationes itaque non rite procedere valent, vnde obstructio et *scirrhus* sequitur. Illa vero decentem humorum quantitatem imminuunt, hinc viscedo & vasorum obstructio inducitur. Animi pathemata hic quoque considerari merentur. Exagi-

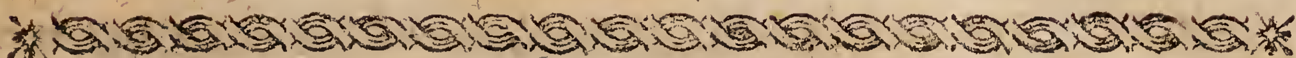
C tantia

tantia enim, ſive quæ cum motu progreſſivo humorum fortiori ſunt combinata, diſſipant ſerum blandum & particulas ſubtiliores, craſſiores ſic accumulantur & viſcidum, obſtructionis cauſſa, augetur. Concentrantia vero, ſive quæ cum circulo ſanguinis imminuto magis ſunt conjuncta, eosdem producunt effectus, quos ſomnus & quies nimia efficiunt.

§. XVII.

Res naturales, ut ætas, habitus corporis, temperamentum, vitæ genus, ſexus, & diſpoſitio hæreditaria, corpus humanum quoque multum determinant ad morbos. Inprimis vero noſtrum *ſcirrhum* poſſunt efficere, quæ ſanguinem magis viſcidum reddunt & vaſis obſtructionem conciliant. Hæc ſunt præſertim temperamentum cholericum, melancholicum, phlegmaticum, vitæ genus magis laborioſum & nimis ſedentarium, ætas virilis, & ſexus ſequior.

§. XVIII.

§. XVIII.

Ad cauſſas denique mediatas remotiores referimus res præternaturales. Ex his præſertim nocere poſſunt, quæ maſſam ſanguineam minus fluxilem conſeruant & quæ vaſis compreſſionem quandam inducunt, ut v. gr. inflammatio prægreſſa, tumores alii &c. Si enim v. gr. tumor alius adeſt, comprimit ille vaſa vicina, impedit ergo in illis circulum liberum, obſtructionem ſic gignit et novis tumoribus anſam praebet.

XVIIII.

Cognoſcitur vero noſter *ſcirrhus* ex tumore duro, plerumque mobili et ſub initium indolente, qui vero breui tempore non digeritur aut ſuppuratur, ſed ſucceſſiue magis magisque indureſcit.

§. XX.

Scirrhus nunquam periculo vacat; praeſertim talis, qui in viſceribus nobilioribus habet ſedem. Ille enim partim reſoluentibus et diluentibus, circulo ſanguinis iam alteratis, non immediate poteſt aggredi, partim

quoque manui chirurgicæ, ad illum, ſi dolere incipit et hinc exulcerare velit, exſtirpandum, acceſſus plane denegatur. Si vero in externis hæret partibus & exactiſſima obſeruatur diæta, talis tumor per multos ſæpe annos protrahi poteſt, quia hic quoque ejus matura exſtirpatio locum habet, non eſt tam periculoſus; ſi e contrario multis atque incongruis medicamentis tentatur, ut v. gr. fortioribus reſolventibus atque emollientibus, citius in exulcerationem abit. Quo diutius vero hujus tumoris obſtructio jam durauit, eo minus erit reſolubilis et eo certius vltimato, ſi alias non in tempore adhuc exſtirpatur, ad cancrum concludere licet.

§. XXI.

Omnibus nunc, quae ad theoriam *ſcirrhi* pertinent, explicatis, pro virium mearum tenuitate, reſtat adhuc, ut proferam remedia, quae adhibenda, ſi reſolutionem illius producere velimus. In remouendo igitur noſtro morbo, reflectamus neceſſe

cesse est, vt qualitatem sanguinis vitiosam, quae ex cacochymia pituitosa tanquam causa mediata proximiore oritur, (§. 11.) auferamus. Si itaque sanguinis fluxilitatem naturalem restituere volumus, necesse erit, vt partim vias et viscera obstructa reseramus, partim materiam ad transitum aptam reddamus. Efficere hoc valemus, si medicamenta in vsum vocamus et bonam atque exactam præscribimus diætam.

§. XXII.

Obstructio itaque glandularum siue nostri tumoris requirit, vt sanguinem viscidum diluamus et resoluamus et vasa obstructa iterum reseramus. Optime hoc præstant infusa et decocta ex radicibus, herbis, floribus, et lignis resolventibus parata, vt ex radice sassaparillæ, scrophulariæ, vincetoxici, iridis florentinae, Caryophyllatae, Taraxici, Pimpinellæ albæ, Apii, Helenii Carolinae &c. Herbis Melissæ, Rosmarini, Capilli veneris, Adianthi albi, Salviae, Betonicae, Veronicæ, hepaticae, linguæ cervinae,

ſerpilli, Hyſſopi, Hederae terreſtris; Floribus Bellidis, Bugloſſæ, ſcabioſæ, Anthos &c. lignis Saſſafras, Quajaci, Fraxini, Iuniperi, Cort. Culilaban, Capparum Winter. Thymiamatis, Caſcarillæ, Aurantior. immatur. Citri &c. Semine aniſi, foeniculi, bis terue in die uſurpata. Et horum infuſorum atque decoctorum vſus eo melior evadet, ſi quovis triduo vel quatriduo interjecto idoneum purgans mercuriale interponitur, vel quoque ex Pillulis Gummoſis Sylvii, tartareis Bontii, vel ex 15. pill. Beccheri, vel Stahlii et 15. laxantibus, quia ſic magis viſcidum blande reſolvitur, obſtructio reſeratur, et reſolutum ſimul leniter evacuatur.

§. XXII.

Hic conducunt quoque pulueres temperantes, reſolventes, aromatici, et conflati ex Lapid. 69. Nitr. depur. Arcan. duplic. ♀ ⊕lato, ⊖e abſynthii Seignette, cent. min. fuliginis ſplendentis, ∀rra foliata, ☿ri Cinnab. natiua, Radice Ireos florentinae, Pimpinell. Zedoariæ, Galangæ, Calami aromatici,

ξe

☿e ſtomach. Quercetani, Solar. Zellenſ., Epilept. March. Pannon. rubr. ſpecif. cephal. Michaelis Specier. diagalangæ, diaxyloaloes, diacinamomi, diacardamomi, diacubebarum, adiectis aliquot guttulis ℴ dl. ut ℴℴ dl. fl. uvæ, cajaaput, ligni ſaſſafras, Macis, Caryophill. Cinamomi etc. ad virtutem reſoluendi adaugendam. Præterea cum his infuſis atque ☿bus quoque poſſunt aſſumi, omnes Eſſentiæ aromaticæ, amaræ, reſoluentes, ut Eſſ. lignorum, Cortic. aurantior. Pimpinellae, Canellae albæ, Millefolii, ſcordii, Amara Hallenſium, Gentianæ. ℞a antimonii, antimonii ♀ſata, ♀, liquor ▽rræ fol. ♀ri, tanquam ſaponaceum et optimum in hoc viſcido reſolvens, à guttis XL ad LX mane cum infuſo ex his parato propinari poteſt. Ad bonum chylum præparandum novumque viſcidum ſic magis avertendum, tempore prandii ita dicta Elixiria ſtomach. in uſum vocari poſſunt. Hæc parantur ex Extractis amaris, ut Extr. Cent. min. Caſcarill., Millefolii, Abſinthii & in ▽is convertentibus, ut ▽cinam, Meliſſæ, Menthæ ſoluuntur.

§. XXIIII.

§. XXIIII.

Omnia ſaponacea, quæ propter ⊖:t ♀ ſubtile quod poſſident, potenter reſoluunt, magnam quoque hic præſtant vtilitatem. Hinc omnia amara et amaricantia hic conducunt, ideoque commode Elix. ſtomach, §. præc. deſcriptis, ad virtutem reſolvendi augendam, ʒß de felle tauri ſiue Lucii piſcis adjici poteſt, vel ſapo Venetus in forma Pillul. redactus et in illis propinatus, ſiue ʒß - ʒjß in ▽a communi ſolvere et cum grano ſalis porrigere, optimum in hoc caſu præbet reſolvens et aperitivum. Nonnulli quoque hic valde laudant ☿em millepedum á ℈ß. - ℈j datum et cum grano uno vel altero mercurii combinatum, qui viſcidum omnino potenter reſolvit, ſed tamen cum eo caute eſſe mercandum arbitror, quia alias facile, propter ⊖ia cauſtica in Millepedis latentia, ſtimulum, rarefactionem majorem et hinc eo citius ſcirrhi exulcerationem producere poteſt, ſi vero illo utimur, regimen probe eſt ordinandum, ut nempe ſpatio dierum aliquot elapſo ⊖ia

ſuper

ſuperflua iterum evacuentur, ne fiant concentrata, et quidem per tranſpirationem inſenſibilem auctam, aut per lenia laxantia, alias enim eo facilius diſpoſitio atrabilaria, cauſſa cancri proxima, ſenſim invitatur. Pulvis radicis ari cum mercurio quoque uſurpari quidem poteſt, hac tamen cum conditione, ut Radix ari adhuc ſit recens, alias enim ⊖ia Λia reſolv. ſubtilia, quæ virtutem reſolventem conſtituunt, amiſit, et tunc magis obtundendo, ut mucilago, quam reſolvendo, agit.

§. XXV.

Venæſectio in pede præſertim, Plethora adhuc præſente, optimum quoque præbet auxilium, tam curandi quam præſervandi fine. Viſcidum enim ſimul magis evacuatur e vaſis, hæc dein magis ſuam conſtrictionem exſerere poſſunt, & viſcidum reliquum diluere & propellere, motus frequens corporis & inprimis equitatio hic non ſunt negligenda. Per illa enim viſcera depuratoria ſic magis comprimuntur

& in motu conferuantur. Circulus ergo in vifceribus infimi ventris magis procedit, fe- & excretiones rite fiunt, & chylus magis bonus & rite præparatus elaboratur, & tali ratione reliquum vifcidum destruitur novumque avertitur. Diæta moderata ac tenuis hic eft fuadenda. Vitanda fcilicet funt cruda, craffa, vifcida, farinacea, leguminofa, flatulenta, auftera, difficulter digerenda, voracitas et ingurgitatio ciborum, præfertim irrefolubilium, nimia etiam teneriorum beneque digerendorum copia, aer nimis frigidus, ficcus, infalubris, animi pathemata præfertim concentrantia, ut moeror, triftitia, nimia quies, fomnum nimium, vita otiofa et nimis fedentaria. Ratione excretorum vero atque retentorum eo enitendum eft, ut haec in ordine fuccedant debito. Magnam quoque hic afferunt utilitatem aquæ medicatæ, fi rite ufurpantur, ut Pyrmontanæ, Egranæ, Selterenfes, Swalbacenfes, Spadanæ &c. quia potenter fanguinem vifcidum refolvunt, diluunt, et obftructionem referant atque aperiunt. Pro fubjecti

tamen

tamen conſtitutione vel fortiores vel leniores commendandæ ſunt.

§. XXVI.

Externe, pro *Scirrho* noſtro eo citius adhuc resolvendo, ſi internis ſimul continuamus, conducit inprimis Spiritus vini ſimplex cum ſpleniis ſæpe applicatus, vel etiam loco hujus Spiritus vini camphoratus & crocatus. Ita et Emplaſtra reſolventia, ut ſunt Emplaſtrum diaſaponis, de gummi ammoniaco, de cicuta, diaphoreticum Mynſich. diachylon cum mercurio roboratum, de meliloto, de ranis vigonis cum mercurio &c. calide lateri ægro, ſive dolenti applicanda & quandoque cum oleo capparum vel unguento dialtheæ calide fricando. Sacculi diſcutientes, ex Herbis & Floribus reſolventibus parati, quoque ſuper hunc tumorem durum indolentem imponi poſſunt. Vapores acidi a nonnullis valde quoque laudantur, & revera ſæpius quoque magnam afferunt utilitatem. De quorum uſu Excellentiſſimus, Experientiſſimus atque Venerandus

PRAESES exoptatos vidit effectus, praesertim quando talis tumor, per remedia antea interna adhibita, fuerit tractatus, ubi sæpe contigit, ut dein partes vicinæ ita suppuraverint, ut sponte elapsus sit. Plura hac de re in beati HEISTERI *Institut. Chirurgic.* legi possunt. Per laudatum belladonnæ a quibusdam usum, nondum *scirrhum* fugavimus, aliquoties licet experimento innocenter facto.

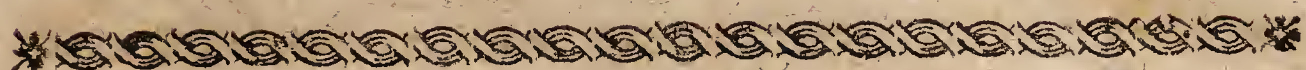
§. XXVII.

Hæc sunt remedia tam interna, quam externa, quae valent nostrum tumorem, si tantum adhuc dissolvi potest, resolvere. Si vero omnia hæc, ut haud raro fit, insufficientia essent, ut per hæc resolui nequeat, scalpello, si id tuto fieri potest, quando sc. nec locus, nec mali conditio id prohibet, ægri vero ab eodem liberi esse volunt, exscindendus. Quod, qua ratione sit instituendum, spectat ad Chirurgiam.

§. XXVIII.

Quod si vero *Scirrhus* exstirpari nequeat, aut

ægri

ægri, quod dolendum, exſtirpationem ejus admittere nolunt, is tamen irritare, pungere, dolere, erodere incipit, inæqualiter tumet, ratione magnitudinis creſcit, venæ circa illum ſucceſſive magis intumeſcunt, tum malum adeſſe cognoſcimus, quod vulgo vocatur cancer occultus, quomodo vero tunc ſit procedendum, pertinet jam ad cancri curationem et plura ex Chirurgia peti debent.

§. XXVIIII.

Coronidis tantum loco aliquot cautelas adjicere animus eſt, quibus obſeruatis, aut *ſcirrhus* multos per annos quietus manet, quibus vero neglectis eo citius immo ſæpe citiſſime in ſtatum periculoſum cancroſum nempe, ruere poteſt.

§. XXX.

En! ſunt ſequentes:

I. Nullus *ſcirrhus* ſolis externis remediis eſt reſoluendus aut curandus. Haec enim internam vitioſam ſanguinis qualitatem corrigere et alterare nequeunt, hac vero non ſublata, plerumque in peiorem

abit statum. Hinc semper primo ab internis remediis initium est faciendum.

II. A fortioribus imo fortissimis resoluentibus nunquam inchoare debemus, sed a mitioribus, imo a mitissimis, & dein ad fortiora progredimur.

III. Emollientibus & resoluentibus externis, prouti alii tumores tentantur, *scirrhum* aggredi velle summe est periculosum. Haec enim affluxum humorum ad illum magis prouocant, augmentum illius inducunt & sic eo citius ad cancrum illum præparant. Triste mihi, hac in re, notum est exemplum, ubi subjectum quoddam *scirrho* in mammis fuit correptum, medicamentis vero emollientibus male tractatum, brevi tempore tale experiebatur mali augmentum, vt multis in aliis locis corporis alii noui in conspectum venirent *scirrhi*, & licet varii exstirpati fuerint, breui tamen tempore animam exspirauit. Si enim per talia pessime in hoc morbo adhibita, & cane & angue peius fugienda, emollientia, cancer iam apertus est, nunquam certe plenam curationem promittere valemus, tunc enim multum materiae acris, causticæ, rodentis, in massam sanguineam est iam delatum & continuo adhuc resorbetur, sanationem quidem hinc sæpe vsque ad punctum quoddam admittit et dein de nouo corrodit, siue saltem

alio

alio in loco iterum exulcerationem producit, quia materiam peccantem hic non ita plane deſtruere valemus, ſi ſemel in maſſam ſanguineam eſt reſorpta, vti aliis in morbis poſſimus, etſi hic quoque optima, & in aliis caſibus præſtantiſſima, antiſcorbutica in vſum vocare velimus.

IIII. Si medicamentis reſolutionem *ſcirrhi* tentamus, ſemper antea iam æger apud animum conſtituere debet, vt, reſolutione fruſtra tentata, alias cautiſſime reſoluentibus procedendum.

V. Si cancer vero iam occultus adeſt, optimum adhuc præbet auxilium, matura eius exſtirpatio, ſi vero ægri hanc concedere nolunt, melius eſt, vt ſecundum præceptum HIPPOCRATIS, cancros occultos intactos relinquamus, quia medicamentis reſoluentibus, etiam alias optimis, commoti deteriores fiunt & ægros citius interficiunt, cum tamen per medicamenta blande reſoluentia ac temperantia & euacuantia per plures ſæpe annos ægris vitam conſeruare poſſumus, etſi omnino vltimato ſenſim lenta mors ſequatur.

F I N I S.

NOBI-

NOBILISSIMO DOCTISSIMO
DOMINO
DOCTORANDO
S. P.
PRAESES.

Pietatis, morum, litterarum ac vitae admodum compositae praestantia in filio si Parentum gaudium exeitat, TV, certe Nobilissime DOMINE DOCTORANDE tandem optimos parentes perfundes gaudio, ut partem quandam tantorum in TE collatorum beneficiorum remunerasse ipsis atque refudisse videaris. En Insigne inter tanta rei medicae Francofurtensium sidera, decus, Excellentissimum Parentem, Patronum et amicum meum integerrimum, cuius vestigia constanter legis, nouum recte splendidae familiae ornamentum, amicos nouum gaudium aegrotos nouum solatium, res et publica et litteraria nouum incrementum sibi gratulantes, en tot omnium bonorum applausum, tot vitae academicae optime peractae splendida testimonia, quot alma Salana nostra alit ciues, imo quot incolas. Macte igitur Tuis virtutibus, ex strenuis Tuis conatibus ac indefessa diligentia fructus olim percipe vberrimos diuina benedictione indies auctos. Me, qui Tibi obstrictum ingenue profiteor, ad quaeuis officiorum genera promptum, dum vixero habebis atque paratum. Vale. Dabam Ienae die XXI. *Septemb.* MDCCLVIIII.

Ent=

Entfernt von Dir, mein Freund, seh ich den Lorbeer grünen,
Den Dir Hygea heut um Deine Scheitel schlingt,
Und fern hört Dich mein Geist, wie auf der Weisheit Bühnen
Dein Mund voll Gründlichkeit um ihre Krone ringt.
Heil Dir, geschätzter Freund! dies sind die ersten Früchte,
Die Dir dein schöner Fleiß, zur ersten Ernde schenkt.
Schon glänzt Dein Glück von fern Dir noch im höhern Lichte
Genies es wohl, dies wünscht, der ewig an Dich denkt.

Zu Bezeugung seiner besondern Freude, bey Erlangung des Doctor-Grades, schrieb dieses des Herrn Doctorands ergebener Freund und Diener

Joh. Christoph Buch
der Arzeneywissenschaft Doctor
aus Wertheim am Mayn.

MOLT' ILLVSTRE E RIVERITISSIMO SIGNORE, DOTTORANDO DEGNISSIMO FAVTORE ED AMICO STIMATISSIMO

Faccio grandissima stima del favore e della bontà che V. S. mi fa vedere nell' avermi inuitato per esser uno de' di Lei opponenti. Incontro per questo la più piacevole occasione di poter felicitar. La del grado di Dottore, che Lei adesso è per ricevere. La Sua virtù, diligenza, ed applicazione allo studio di Medicina, meritano degnamente quest' onore. Bramo io ardentemente che Dio La faccia godere per lungissimo tempo di questo premio e trofeo così gloriosamente acquistato e riportato con una perfettissima sanità giunta conogni sorte di felicità e piaceri. Sia questa dignità la strada di gaudagnar quantità di altri onori e cariche onorevoli. Niente del resto mi sarà più caro e piacevole che la continuazione inviolabile del Suo favore ed amicizia V. S. sia assicurata che cessarò mai di professarmi conogni più maggior' affetto ed osservanza imaginevole

DI VOSSIGNORIA MOLT' ILLVSTRE E RIVERITISSIMA

di Giena li XXI. *Settembre*
M D CC LVIIII.

Servitore ed amico umilissimo ed obbligatissimo

C. C. HICKETHIER

Ddo nella Medic.

VIRO

VIRO
PRAENOBILISSIMO ATQVE DOCTISSIMO
MEDICINAE DOCTORANDO
DIGNISSIMO
S. P. D.
G. H. C. BAVMANN
MEDICINAE DOCTORANDVS
Neostadio-Coburgicus
Opp.

Non mediocrem voluptatem animo capio, quod TIBI, me TEcum in arenam descendere disputatoriam, placuerit. Habebis itaque me doctissimi TVI, quod pro impetrandis summis in medicina honoribus initis, certaminis testem magis quum aduersarium. Nil magis in votis habeo, quum vt, quantulumcunque in me situm est, TIBI gloriae quid afferat, et solidam, quae in TE est, eruditionem magis cognitam spectabilemque reddat. Ex animo TIBI gratulor honores, quibus industria TVA, quibus labor indefessus recompensanda sunt. Gratulor Patriae et quibuscunque procul dubio multum commodi, solaminis et adiumenti egregia TVA doctrina atque experientia in arte medica praestabunt. Gratulor denique et mihi, cui obtigit arctum nectere TEcum amicitiae vinculum, quod vt nunquam dissolui patiaris, etiam atque etiam peto. Ienae die XXII. *Septembr.* cIↃ IↃ CC LVIIII.

Quot floridae miseros aetatis, cymba charontis,
Vix recipit omnes, mors falce metit?
Et heu! quam multos lacerans lento pede febris
Affigit lectis, assaque tabe rodit?
Sollicita immenso lassatur Hygaea labore,
Quae sedula ligat vulnera cruda manu.
TE FAVTOR! sancta quem nos pietate colemus,
IPSI quo nullus carior esse potest,
TE vocat, et capiti decorantia laurea digno
Induit; vt iuncta vos studeatis ope.
Nunc est difficilis nigri descensus auerni,
Nunc morti indignae praedaque rara datur.
TE capit aegrotans; TE valde expectat amicus;
Exoptat ciuis; patria tota petit.
Vade! Deus TEcum; Deus omnia facta secundet,
Praestet et incolumes TEque TVosque! vale!

Paucca haecce de honoribus, mox atque merito capessendis, gratulabundus, adiicere voluit debuitque

IO. F. BÜHNER

Hilperhusa-Francus

Opp.

Sie

Angenemer Freund!

Sie sind so höflich mir ein Amt aufzutragen, welches zu übernemen ich für eine Pflicht halte. Ich bin Ihnen, seitdem ich die Ehre habe Ihr Freund zu sein, zu sehr verbindlich geworden, daß ich nicht eilen sollte Ihren Befehl zu erfüllen. Sie beweisen, daß Sie die grösten Ansprüche auf den DoctorHut machen können. Die erste Probe Ihres Fleisses, ist nur der kleinste Beweis Ihrer Verdienste. Ehre genug Ihr Gegner zu sein. Wie sehr wünsche ich sie zu verdienen! Unterhalten Sie, bester Freund! den nachamungswürdigsten Eifer für das allgemeine Wol. Machen Sie Sich verdient um ihre Landsleute, und versichern Sie sich der Freundschaft Dessen, der mit aller Hochachtung

Ihr

Jena den 21. Sept.
1759.

verbundenster Diener ist
A. Bergmann
aus Liefland
d. A. G. B.

Freund, den ich treu befand,
Dein früher Lorbeer grüne,
Den heute Dir Saline
Um Deine Stirne band!
Wirf unter Deinen Kronen,
Die Deinen Fleis belohnen,
Noch heute einen Blick
Auf Deinen Freund zurück!

Hiemit empfiehlet sich bei Erhaltung
der DoktorWürde

Ew. Hochedelgeborn

gehorsamster Diener
J. G. Sonneschmied
aus Jena.

O sänge dem Liebling der Weisheit, der sich zum Helden gedacht,
Harmonisch mein römisches Lied! Himmel, dich fühlte mein Ton!
Doch ich fühlte genug. Mich ruffet die heilige Freundschaft,
Und segnet in Jubeln den Freund, der mich in Lorbeern entzückt.
Freund, rühre mich ferner! ziehe zu Deinen wartenden Eltern!
Dir weinet der Freuden Gefühl heimliche Sehnungen nach.

Hiermit empfiehlet sich dem Hochädelgebornen
bei empfangener DoctorWürde
Dessen ergebenster Vetter,
Johann Rudolph Henrici
B. R. B.
aus Frankfurth am Mayn.

Welch eine Morgensonne
Streut Frühling, Gold und Wonne
Ins Thal hinab, so mich beglückt?
Wo an des Berges Fuße
Die jugendliche Muse
Dem weisen Jüngling Blumen pflükt,
Der mich entzükt?

Sanft

Sanft fließen, wie die Bäche,
Tiefdenkende Gespräche
Aus meines Gladbachs Mund hervor.
Die Dryas ruft: Er lebe!
Und die geschmükte Hebe
Langt unter iungen Rosenflor
Den Kranz empor.

Freund, dein verdienter Lehrer,
Und Deine heutge Hörer,
Dein großer Baltschmied macht es kund;
Wer ist es, der zu heilen,
Und Tode zu zertheilen,
Wer ist, der Seinen Göttermund
Wie Du verstund?

Des hohen Vaters Segen
Walt Deinem Ruhm entgegen;
Wird iugendlich in Dir erkant.
Gieb halbentseelte Glieder,
Den Sohn der Mutter wieder,
Und werde Deines Vaters Hand
Im Vaterland!

Hierdurch wolte bei Erlangung der hochverdienten DoktorWürde seine Beifreude an den Tag legen

Ew. Hochedelgebohrn.

gehorsamster Diener

J. M. Emmert

aus Schweinfurt

d. A. K. B.

